

Следовательно, выделим такие свойства смысла как коммуникативность, относительность, целостность. Можно при этом подчеркнуть, что коммуникативность в данном случае проявляется как взаимодействие текстов внутри какого-то общего коммуникативного пространства, то есть мы приходим к понятию «интертекст».

Понятие интертекста становится одним из важных понятий семиотики на рубеже тысячелетий наряду с понятием инфосферы. В частности, заметна «последовательная эволюция базовых семиотических понятий – от высказывания до интертекста и инфосферы, а также до новой проблемы этического постулата и новой области применения – сферы культурных концептов, или концептологии» (Степанов Ю. С. В мире семиотики // Семиотика: Антология. – М.: Академический проект; Екатеринбург: Деловая книга, 2001, с.6).

Как бы то ни было, но существует потребность в анализе общих предпосылок таких исследований смысла и тех фрагментов современных разработок, которые реализуют идею единого информационного мира.

Таким образом, изучение проблемы смысла в рамках логики, лингвистики, семиотики приводит к необходимости расширительной трактовки языка, текста, дискурса, а также к необходимости использования философского категориального аппарата. Появление в семиотике таких понятий как «интертекст» и «инфосфера» говорят о попытке выйти на коммуникативный уровень анализа текстов.

Мовчан М. М.

*Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова,
докторант кафедри філософії, кандидат філософських наук, доцент*

ПРОБЛЕМА ЛЮДСЬКОГО СТРАХУ В ХХІ СТОЛІТТІ

Проблема страху була важливою в усі часи, але стала дуже актуальною зараз, в період трансформації суспільства, коли разом з позитивними процесами, на превеликий жаль, проходить руйнація загальнолюдських моральних норм, а матеріальні цінності стають найголовнішими. Це призводить до подвійних життєвих принципів і стандартів, процвітання лицемірства, штучності у стосунках, страждання і деградації особистості. Слабка захищеність населення від негативних явищ породила у багатьох людей тривоги і страхи за своє майбутнє і майбутнє своїх дітей. Події ХХІ століття свідчать про те, що відчуття страху стало глобальним. Людство одержало нові страхи, які були невідомими в попередні епохи. Сучасна динаміка страху стала надзвичайно розгалуженою і різнобарвною. Зараз проходить успішна маніпуляція страхами для того, щоб одержати конкретний (потрібний) результат. Провідну роль у цьому плані відіграють засоби масової інформації (ЗМІ). З усією відповідальністю можна відзначити, що ірраціональний страх – це дієвий засіб для «відключення» здоро-

вого глузду і захисних психологічних механізмів. Приголомшена особистість легко піддається навіюванню, вірить у будь-який запропонований їй «рятувальний засіб». І на це є свої вагомі підстави. Адже не секрет, що людина хоче одержати те, що вона хоче. На деякий час вона це й одержує (нехай навіть у вигляді короткострокової надії).

Страх – це стан, який виражає невпевненість у пошуках надійності, що зумовлений дійсною чи уявною загрозою біологічному або соціальному існуванню і благополуччю людини, забезпечуючи при цьому, на певний час, самозбереження індивіда. Відомий американський екзистенціальний психолог і психотерапевт Р. Мей, наголошує, що «страх існує незалежно від культури і рівня розвитку народу чи його окремих представників: єдине, що змінюється – це об'єкти страху, бо як тільки ми думаємо, що перемогли чи подолали страх, з'являється інший вид страху, а також інші засоби і заходи, спрямовані на його подолання» (Мэй Р. Проблема тривоги. 2001, с. 225).

На початку ХХІ століття злободенними для людей є страхи *природні, соціальні та екзистенціальні*. Особливе місце в когорті страхів займають соціальні страхи (які існують лише в середовищі людей).

Спостерігаючи за життям суспільства, можна відзначити, що для нього досить актуальними є страхи порожнечі і беззмістовності життя, страх майбутнього. Людина в сучасному глобалізованому світі несвідомо стала заложником власного життя. Страх, та динамічна сила, яка змушує індивіда до самореалізації в рамках конкурентного суспільства. Саме з цієї причини зараз під маскою «один для одного» люди часто діють «один проти одного». Боротьба всіх проти всіх і втрата традиційних цінностей призводить до появи екзистенціального страху. «Екзистенціальний страх – це страх перебування на межі небуття, принципової негарантованості і ціннісної нісенітничі існування. Це страх людини-одинака, яка втікає від товариства, і, в той же час, відчуває стрес від відсутності безпечного простору у вигляді усталених конвенцій і норм» (Большов О. Ф. Философия экзистенциализма. 1999, с. 35). В умовах екзистенційно-антропологічної кризи страх – результат онтологічної і соціокультурної самотності людини, яка втратила відчуття безпеки і занурилася в нестримне суперництво, яке є безглуздим і небезпечним.

Сучасна людина опинилася у полоні власних тривог і страхів. Життя постійно ставить її на межу відомого і невідомого, таємничого і непередбачуваного. Знаходячись у такому стані, індивід постійно відчуває страх (страх перед собою, страх невдачі та успіху, страх майбутнього, страх перед невизначеністю, страх старості, страх самотності, страх смерті тощо). Особистість, незважаючи на відчуття страху, постійно бореться з ним. Вона намагається подолати думки про невідоме майбутнє та власну кінечність і жити повноцінним життям. Соціальна і політична нестабільність, постійне падіння рівня життя, тероризм, збільшення кількості катастроф,

стихійного лиха і природних катаклізмів тримають людину у постійному страху і тривозі. Тривога перед невідомим і невизначеним майбутнім глибоко укорінена у людське мислення. Люди з жахом можуть ставитися до минулого, їх часто не задовольняє сучасне. Але реальний страх особистість може відчувати передусім тоді, коли вона думає про те, що її чекає у майбутньому. Здавалося б, на межі XXI століття індивід вже не повинен боятися майбутнього, адже завдячуючи інформаційним технологіям ми навчилися прогнозувати своє життя на десятки років вперед. Однак, не дивлячись на це, людина не відчуває себе більш захищеною. А коли страх стає постійною характеристикою свідомості, то це дає підстави говорити про формування катастрофічної свідомості. Політичні, економічні, соціокультурні, техногенні процеси сучасного життя, безробіття, бідність, хвороби породжують почуття невдоволення, покинутості, відчуження і невпевненості, продукують переживання страху і цим самим актуалізують його дослідження. Актуальними зараз стають також питання про нову систему моральних цінностей. Вектор страхів постійно зміщується: від страху, спрямованого на зовнішній світ (страх перед природними катаклізмами, тероризмом тощо) на страх внутрішній (страх перед владою, перед загальною незахищеністю: економічною, правовою, соціальною, навіть, перед самим собою (неповага з боку сім'ї, відсутність самоповаги)).

Для виходу із сучасної кризи не потрібно шукати абсолютно нової моралі, доцільно було б відродити такі цінності як розсудливість, справедливість, стійкість і поміркованість. Звернення до екзистенціалу страху в умовах екзистенційно-антропологічної кризи пов'язано з формуванням такого образу світу, який породжується відчуженням від природних установлених цінностей і норм. Страх не можна оцінити однозначно, тому що його обсяг і зміст надзвичайно різнопланові. Необхідно продовжувати приділяти означеній проблемі належну увагу: аналізувати складові страху, бачити в ньому не тільки негативні сторони, але й важливі позитивні аспекти. Потрібно усвідомлювати, що завдячуючи саме екзистенціальному страху людина одержує можливість відчувати достовірність, істинність, «смак» буття. Без цього феномена наше буття не може бути повним.

Томкіна О. О.

*Національна академія правових наук України,
провідний науковий співробітник, кандидат юридичних наук*

ІДЕОЛОГІЯ СУЧАСНОЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ: МОРАЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Всеохоплююча суспільна криза, яку тривалий час переживає Україна, викликана низкою дестабілізуючих чинників, серед яких особливий руйнівний вплив справляє корупція, значною мірою – корупція в органах державної влади. Міжнародний рейтинг України за рівнем корумпованос-